

1. pripomočki za izbor ustvarjalcev dokumentarnega gradiva,

2. pripomočki za valorizacijo dokumentov,

3. pripomočki za valorizacijo po vsebini.

Med pripomočke za izbor ustvarjalcev dokumentarnega gradiva sodijo vzdržne liste, ki so bile na-rejene sama za nekatera področja (kmetijstvo in gozdarstvo, promet, zadeve s področja zdravstva, kul-ture in umetnosti) in so dajale pregled nad orga-nizacijsko sestavo posameznega področja; okvirna si-stematika valorizacije državnih ustvarjalcev dokumen-tarnega gradiva, ki je temeljila na vzorčni listi posameznega področja in je imela namen prikazati vse državne organe, gospodarsko vodene in znanstvene smeri in je pomenila podlago za konkretno izvršitev ustvarjalca gradiva v eno od treh vrednostnih kate-gorij; in imeniki ustvarjalcev dokumentarnega gra-diva, ki so prikazovali vse v prva vrednostni kate-gorijo uvrščene ustvarjalce dokumentarnega gradiva, od katerih so državni arhivi odbirali arhivsko gradivo.

K pripomočkom za valorizacijo dokumentov so sodili seznami oziroma liste arhivskega gradiva, liste dokumentarnega gradiva posameznega ustvarjalca gradiva, liste tipičnih kategorij dokumentarnega gra-diva za izločitev oziroma uničenje (negativna lista, od vseh pripomočkov najbolj uporabljan pripomoček valorizacije) in specifični področni katalogi gradiva za uničenje (npr. gradivo pošte). Liste arhivskega gradiva so pomenile seznam dokumentov in pregled nad dokumentiranimi zgodovinskimi dejstvi, v čemer so se povezovale z vsebino dokumentacijskih profilov.

Kot pripomoček za vsebinsko valorizacijo gradiva so uporabljali dokumentacijski profil državnih arhivov za obdobje od leta 1945 do 1981 in dokumentacijski profil državnih, okrožnih in mestnih arhivov. Prvi je namenjen razumevanju gradiva v obdobju socializma 1945-1981. To so liste zgodovinskih dejstev, dogodkov, procesov. Uporabljali so ga v vseh državnih arhivih kot okvirno listo. Iz njega so leta 1982 izpe-ljali dokumentacijske profile pri državnih, okrožnih in mestnih arhivih, ki so vsebovali notranje naloge, pripomočila za valorizacijo političnega, ekonomskega in družbenega razvoja v obdobju socializma, speci-fičnost nekega področja. Povezani so bili s teritri-alnim profilom (geografsko-ekonomski opis zgodo-vinsko nastale regije).

Dr. Kretzelmar nas je na kratko seznanil še z nemško arhivsko zakonodajo in predvsem s posa-meznimi členi, ki opredeljujejo valorizacijo. Dotaknil se je tudi problema vrednotenja masovnega sodobnega dokumentarnega gradiva.

Zadnji dan je patekal v smislu predstavitve re-zultatov praktičnega dela.

Vse dni tečaja je ptekala živahna diskusija o izkušnjah in težavah pri vrednotenju, prevzemanju in strakovski obdelavi arhivskega gradiva; nadaljevala se je še oba večera na družabnem srečanju v enem od marburških lokalih.

Suzana Felicijan-Bratož

Obisk državnega centralnega rudarskega arhiva v Banski Štiavnici na Slovaškem, 7. - 11. september 1998

V dneh od 7. do 11. septembra je v Banski Štiavnici v Slovaškem Rudogorju patekal 4. svetovni simpozij o kulturni dediščini v rudarstvu, geologiji, metalurgiji, rudarskih arhivih, muzejih in knjižnicah. Osrednja tema tega srečanja so bile tradicije v ru-darskem šolstvu. Sloveniji je zastopali šest ude-ležencev in ti so na simpoziju sodelovali s tremi referati. Ob udeležbi na simpoziju se mi je ponudila priložnost, da sem obiskal tudi Državni centralni rudarski arhiv (Štátny ústredný banský archív) v tem starem rudarskem mestu.

Arhiv je bil ustanovljen pred oseminštiridesetimi leti ter je najpomembnejša ustanova za varstvo arhivskega gradiva s področja rudarstva in sorodnih ved na Slovaškem, hrani pa tudi ogromno gradiva iz vseh dežel nekdanje Avstro-Ogrske ter drugih evropskih in čezmorskih dežel. V arhivskih skladiščih je shranjena več kot 5000 tekočih metrov gradiva, vsako leto pa pridobijo okrog 200 t. m. novega gradiva. Zaradi zgodovinske povezanosti rudnika srebra, zlata in bakra v Banski Štiavnici ter rudnika živega srebra v Idriji - v drugi polovici 18. stoletja sta bili namreč mesti sedeža pomembnih rudarskih uradov - je v štiavniškem rudarskem arhivu shranjeni veliki arhiv-skega gradiva, povezanim z idrijskim rudnikom. Z ljubeznivim dvajletnim direktorja arhiva g. Jozefa Šurovca in ob pomoči njegove namestnice g. Elene Kašiarave mi je bilo mogoče, da sem lahko dva dneva evidentiral arhivsko gradivo, ki zadeva idrijski rudnik.

Rudarski arhiv v Banski Štiavnici na Slovaškem, (na zgibanki)

Izmed 241 arhivskih fondov v arhivu je najpo-membnejši fond Glavnega komarnogrofskega urada oziroma Urada višjega komornega grofa (Hlavný komarnogrofský úrad, Oberstkammergrafenamt) v Banski Štiavnici z približno 1000 t. m. gradiva iz ob-dobja med letoma (1236) 1524 in 1918. V njem so shranjeni večinoma vsi pomembnejši dokumenti n

idrijskem rudniku. Eden najpomembnejših dokumentov je prepis idrijskega rudarskega reda (Idrianische Perkwerehs Ordnung) iz leta 1580. Ta prepis na 43 straneh, verjetno iz 18. stoletja, so nam tudi fotokopirali. Nadalje sem evidentiral dokumente, ki so shranjeni v gradivu Zapisnikov poročil (Bericht Protocoll) od leta 1566 do 1743. Tu so zapisi o idrijskih rudniških uradnikih (Idrianer Beamte und Officianten), vizitacijski zapisniki (Idrianer Bergwerks Visitationen Comission, Idrianer Bergwerks Visitationen Relation), spisi idrijskega rudniškega urada (Idrianer Verweeser Amt), vse iz 18. stoletja, pa tudi zapisniki idrijske rudniške komisije (Idrianischer Bergwerk Commission) iz leta 1643. Iz seznamov spisov za leta 1785 je razvidno, da so ohranjeni zapisi o idrijskih rudarjih (Idrianer Bergarbeiter...) in spisi idrijskega Višjega rudniškega urada (Idrianer Ober-Berg Amt oziroma Idrianer Berg Ober Amt).

Arhiv hrani izjemno bogata zbirka (več kot 50.000 kosov) rudniških in jamskih načrtov, kart in skic. V inventarjih te zbirke sem zasledil tri jamske karte iz idrijskega rudnika iz let 1698, 1706 in 1750 (inv. št. 9964-9966). Ohranjeni pa so tudi zelo lepi načrti rudnika v Banski Štiavnici, ki sta jih narisala graditelj klevč Jožef Mrak, tukajšnji praktikant, in Anton Steinhberg, upravitelj idrijskega rudnika v prvi polovici 18. stoletja.

Zaradi zasedenosti arhivske čitalnice in prezaposlenosti odgovornih v arhivu z organizacijo simpozija na žalost nisem mogel pregledati drugega obsežnega fonda, pomembnega za našo zgodovino, in sicer fonda Rudarske in gozdarske akademije v Banski Štiavnici (Banska a lesnička akademja, Bergakademie) z gradivom iz let od 1770 do 1919. Akademijo je leta 1762 ustanovila cesarica Marija Terezija in je bila prva visokošolska ustanova te vrste na svetu. Na njej so se šolali številni rudarski strokovnjaki, ki so po končanem študiju službovali pri idrijskem rudniku, osem let pa je na njej poučeval tudi Joannes Antonius Scapoli. Gospod Scapoli je v ta kraj prišel iz Idrije, tam je bil namreč med leti 1754 in 1769 prvi rudniški zdravnik.

Banska Štiavnica na Slovaškem, litografija iz leta 1859, (s kataloga)

Obisk v štiavniškem arhivu je bil tudi lepa priložnost, da sem tamkajšnjim arhivistom predstavil delo v Zgodovinskem arhivu Ljubljana in v naši enoti v Idriji ter jih seznanil z jubilejem, ki ga letos praznujemo ob stoletnici delovanja našega arhiva. Ob tej priložnosti smo izmenjali tudi nekaj arhivskih publikacij.

Dva dneva sta bila vsekakor premalo za natančnejše popisovanje gradiva, vendar smo uspeli vzpostaviti stike med arhivoma, tako da ni ovir za prihodnje sodelovanje.

Prihodnji "Erbe Symposium", kot je uradni naziv simpozija, bo leta 2000 v Goldnu, v ameriški zvezni državi Colorado, pogovarjali pa smo se tudi o možnosti, da bi naslednjega, ta bo leta 2002, organizirali v Idriji.

Janez Pirc

Simpozij o Petru Pavlu Glavarju, Rim, 7. - 12. september 1998

Slovenska teološka akademija v Rimu s predsednikom prelatom dr. Maksimiljanom Jezernikom je od 8. do 11. septembra 1998 v Papeškem Slovenskem zavodu v Rimu - Sloveniku organizirala simpozij o Petru Pavlu Glavarju. Iz Ljubljane so k pripravi simpozija največ prispevali tajnik Teološke fakultete v Ljubljani dr. Eda Škulj in profesorja na tej fakulteti dr. Metod Benedik in dr. Frane Oražem.

Peter Pavel Glavar se je rodil 2. maja 1721 in umrl 24. januarja 1784. Deloval je v Komendi in na Lanšprežu ter je kot duhovnik, gospodarstvenik, čebelar in mecen skušal čim bolj pomagati takratnemu siromušnemu človeku k višji izobraženosti in s tem do boljšega kosa kruha. Sodel je v krog razgledanih Slovencev iz sredine 18. stoletja.

Z njegovo podobo so se v preteklosti ukvarjali že življenjepisci, kot npr.: Stratič, Reehfeld, Vrbovec, Padlogar, Demšar... ter pisatelja Ivan Pregelj z Odisiejem iz Komende in Ivan Sivec v knjigi In večno bodo cvetele lipi. Simpozij v Rimu je skušal najprej osvetliti obdobje in prostor, v katerem je P. P. Glavar živel, in nato še njegovo raznovrstno delovanje.

Prvi sklop Glavarjevega simpozija v Sloveniku je odprla razprava dr. Franceta M. Dolinarja s splošnim orisom Vojvodine Kranjske sredi 18. stoletja, nadaljeval pa prispevek akademika dr. Jožeta Mlinarča s predstavitvijo Malteškega viteškega reda v Sloveniji, saj je Commenda Sv. Petra sodila pod njegovo pristojnost, tako kot na slovenskem ozemlju še ležeči komendi v Melju pri Mariboru in na Polzeli. Predstavitev prostora in dobe sta nadaljevala dr. Janez Höfler - ta je govoril o Komendski fari do Glavarja, in dr. Vincenc Rajšp z omenjanih Komende na jože-finskih zemljevidih. Gašper Šnidr je predstavil posebitev ozemlja malteške Commende Sv. Petra v arheoloških dohah in Graščina v Komendi v Glavarjevi